vaenlastega (kuna ta kirju j. m. teateid edasi oli saatnud Riia ja venelaste vallutatud Tartu vahel), vangistatakse H. 1706. a. sügisel Rootsi võimude poolt ja saadetakse Pärnu, kuid ta süütus selgub seal ja ta vabastatakse mõni kuu hiljemini, kusjuures Urvaste ja Karula talupoegade saadikud H.-i eest välja astusid. Kahel korral (esiti vist a. 1708) satub H. venelaste kätte vangi, kus lõpuks sureb a. 1715. — A. 1693 ilmub H.-i sulest Riias *Grammatica Esthonica, brevi, Perspicuâ tamen methodo ad Dialectum Revaliensem* (2+114 lk.; seda vist ainsalt püsinud eks. hoitakse alal Õp. E. S.-i rmtkogus), mis H. Stahli, H. Gösekeni (ja isegi Joh. Gutslaffi lõuna-eestikeelse) grammatikaga võrreldes tähistab suurt edusammu eesti keele teoreetilises käsitluses. Ses teoses tähtsamate uuendustena eesti kirjakeele alal nimetatagu: 1. tähtede *c, f, z, y* ja *x* ärajätt, nagu ka B. G. Forseliusel (*Rickus, Offer, Otz, Wyfit, weymees, max* asemel *Rikkus, Ohver, Ots, Wifid, Wäimees, Maks*); 2. häälik *ä* märkimine järjekindlalt täht *a*-ga (*lebbi, welja* asemel *läbbi, wälja*); 3. pea- ja teataval määral ka kaasrõhulise silbi lühikesele vokaalile järgneva lühikese üksikkonsonandi ning lühikese kaksiksulghääliku märkimine järjekindlalt kahekordse tähega (*wale ~ walle, feda ~ fedda, mehe ~ mehhe, wäfitafin ~ wäffitafzin, Tachtmine ~ Tachtminne* asemel *Walle* = vale, *fedda, Mehhe, wäffitasfin, Tahtminne*); 4. kahe- ja enamsilbilistes sõnades esisilbi pika või ülipika vokaali (kui see kirjas esineb silbi lõpul) märkimine järjekindlalt ühe tähega (*ramat ~ rahmat ~ raamat, fure ~ fuhre ~ fuure, ota ~ ohta ~ oota* asemel *Ramat, fure, ota*); 5. täht *h* kui vokaali pikendusmärgi täielik ärajätt (*töh* = töö, *fuhr, lohnut* asemel *Tö, suur, lonud*); 6. tüvede astmevahelduse arvestamine enam rahvakeele kohaselt (seni sagedasti esineva *hambas, warbas, lautaft, möhckat, öddeft, joudan* jne. asemel *Hammas, Warwas, Laudast, Mögad, Öeft, jouan* jne.); 7. artikli (*fe, üx*) ärajätt; 8. käänete teissugune, õigem käsitlemine ja mitmete, senistel autoritel märkamata jäänud käändelõppude tarvitamine ning vokatiivi ärajätt (Stahl-Gösekeni g. sg. *öheft Jummalaft*, dat. sg. *ö-l J-l*, ak. sg. *öhe Jummala*, vok. sg. *O üx Jummal*, abl. sg. *ö-ft J-ft, ö-lt J-lt*, dat. pl. *öhelle Jummalalle*, abl. pl. *ö-lle J-lle*, abl. pl. *neift Innimeffeft, neilt I-ffelt* asemel g. sg. *Jummala*, dat. sg. *-lle*, ak. sg. [= part.] *-d*, abl. sg. *-ft, -le, -ffe, -s*, dat. pl. *Jummalille ~ -ulle ~ -adelle*, ak. pl. *Jummalaid ~ -lid ~ -lud ~ -luid*, abl. pl. *Innimeftest, -lt, -ffe, -s*); 9. eitava kõne olevikul ebarahvapäraste isikutunnuste ärajätt (*ep tullen, ep tullep, ep kostas* asemel *ep tulle, ep koftnud*) jne. Nii grammatikas kui ka muudes teostes ületab H.-i keel väga märgatavalt tolleaegset kirjakeelt ka vormide õigema, rahvakeelele vastava tarvitamise poolest lauseis (nii partit., verbide infinitiivid jne.) kui ka lausete endi konstrueerimises. Sealjuures iseloomustab H.-i keelt ka mitmete arhailiste keelendite (*fiddes* = sees, *meddy* = meie, *weddix* = weis, *keddet ~ kehjet* = käed, *mehjed* = mäed, *tulcket* = tulge, *temma kaas* = temaga jne.) puudumine, mis Mülleri, Stahli ja Gösekeni töödesse kirjalise traditsiooni teel olid pärandunud vahest isegi XVI sajandi algusest, mis aga kõnekeelest vahepeal üldisemalt olid kadunud. Tundes nähtavasti põhjalikult Kesk-Põhja-Virumaa keelt, tarvitab ta oma töödes mitmeid sealse murde erijooni: *anneta* = antakse, *faa ~ faakfe ~ faaffe* = saadakse, *käfk* = käskis, *tous* = tõusis, *üttel, neie* = nende, *nähnud, felletedo, näeb tedda tullewa, katfuma* = vaatama jne. Oma tüseda keeleoskuse rakendab H. praktikasse kahes teoses, milledel õnnestus, vastandina Uue Test. tõlkele, trükki pääseda: »Önsa Luterusse Laste Öppetus Lühhidelt Pühha kirja järrele ärrasellitud / ning Küssemisse ja Kostmisse kombel kokko säetud«, ilm. a. 1694 Riias (136 lk.; nähtavasti ainus püsinud eks. on alal Õp E. S.-il); »Ma Kele Koddo ning Kirgo Ramat«, ilmunud (Adr. Virginius II, Rein. Brockmann noorema, Joh. v. Bertholdi ja Magnus de Moulin'i toetusel, nagu — praegu vist kaotsi läinud — eeskõnest selguvat) a. 1695 Riias, nimelt selle viis esimest osa (1. Keik Ewangeliumme ja Epistli Loud, 2. Issanda JEsusse, Kristusse Kannataminne ning Surm, 3. JEsusse Kristusse Üllestousminne ning Taewaminneminne, 4. Jummala Pühha Waimo näggew Tulleminne Apostlide päle, 5. Jerusalemma Linna Ärrahäwwitaminne, — kokku 284 lk. + ? eeskõne), kuna kolm viimast olid ilmunud samas linnas juba a. varemalt, igaüks eraldi (Ma Kele Laulo Ramat, 208+8 lk.; Lühhikenne Ma Kele Palwe Ramat, 94 + 8 lk.; Önsa Lutri Katekismus Ehk Laste Öppetus, 84 lk.). Kuna see teos (mille nähtavasti ainsalt püsinud eks. hoitakse alal Õp. E. S.-i rmtkogus) keelestasa väga tunduvalt erines tolleni üldtunnustatud ja ainumaksvast kirjakeele uususest, keelati ära mõneks ajaks selle raamatu levitamine ja tarvitamine Eestimaa piirides. Ometi näitab võrdlus, et ses teoses esinevaid pühakirja osade tõlkeid kui ka H.-i käsikirjalist Uue Test. tõlget on hiljemini — kuigi seda pole nimetatud (oli ju H. oma kommete poolest tolle aja vaimulikule seisu-